

University of Groningen

Life events, mediating variables and psychological distress

Sanderman, Robbert

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1988

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Sanderman, R. (1988). *Life events, mediating variables and psychological distress: a longitudinal study*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING (*Summary in Dutch*)

In dit proefschrift is de relatie onderzocht tussen life-events (ingrijpende levensgebeurtenissen) en psychisch (dis)functioneren. Naast de aandacht voor life-events is ingegaan op de mogelijke rol van een aantal persoonlijkheidseigenschappen, coping, de kwaliteit van de intieme relatie en sociale steun in de relatie stress - psychisch disfunctioneren.

In *hoofdstuk een* wordt op beknopte wijze de (historische) achtergrond van het project en een aantal uitgangspunten besproken.

In *hoofdstuk twee* wordt een kort overzicht gegeven met betrekking tot de assessment van life-events. Er worden onderzoeksresultaten weergegeven met betrekking tot het verband tussen het optreden van life-events en het ontstaan van psychisch disfunctioneren. Voorts wordt een aantal methodologische kwesties aan de orde gesteld met betrekking tot deze lijn van onderzoek. Geconstateerd wordt dat het verband tussen life-events en het ontstaan van psychisch disfunctioneren zwak is. Reden waarom er steeds meer aandacht komt voor factoren die het effect van life-events op het psychisch functioneren kunnen versterken of verzwakken, de zogenaamde mediërende factoren. Met name wordt daarbij gedacht aan persoonlijkheidseigenschappen, coping en sociale steun. Vervolgens worden onderzoeken besproken waarin onderzocht is in hoeverre dit verwachte verband ook daadwerkelijk optreedt. Het hoofdstuk wordt afgesloten met het formuleren van een aantal hypothesen en er wordt aandacht besteed aan een aantal praktische beslissingen welke genomen moesten worden met het oog op de uitvoering van het onderzoek.

In *hoofdstuk drie* wordt een beschrijving gegeven van de proefgroep (N=230) en wordt de procedure en het design van de studie besproken. Voorts worden in dit hoofdstuk de self-report lijsten welke in het onderzoek zijn gebruikt beschreven en wordt de wijze waarop de life-events zijn gemeten kort aan de orde gesteld. Het onderzoek betreft een follow-up op het onderzoek van Ormel (1980). De door hem (in 1976 en 1977) onderzochte onderzoeksgroep nam in het kader van het huidige onderzoek deel aan twee metingen (in 1984 en 1986). Bij de eerste meting (in 1984) werd een aantal vragenlijsten afgenomen en werd een interview gehouden met het oog op de leefsituatie van de respondenten. Naast een psychopathologie maat (de General Health Questionnaire - GHQ) werden de volgende instrumenten afgenomen: de neuroticisme schaal uit de

Amsterdamse Biografische Vragenlijst (ABV); de self-esteem schaal uit de Nederlandse Persoonlijkheden Vragenlijst (NPV), de Locus of Control schaal (I-E), de Rational Behavior Inventory (RBI), de Utrechtse Coping Lijst (UCL) en de Maudsley Marital Questionnaire (MMQ). Daarnaast werd een aantal sociale steun dimensies gescoord aan de hand van de informatie uit het leefsituatie interview. Waar verder gesproken wordt van mediërende variabelen wordt overigens bedoeld op de persoonlijkheidsmaten (ABV, NPV, I-E en RBI) de copinglijst (UCL), de intieme relatieschaal (MMQ) en de sociale steun dimensies. Ongeveer 18 maanden later (in 1986) werden dezelfde vragenlijsten afgenomen en werd een telefonisch interview gehouden met het doel om gedetailleerde informatie te verkrijgen omtrent de life-events welke zich mogelijk tussen 1984 en 1986 bij de respondenten hadden voorgedaan. Deze informatie werd vervolgens met behulp van een door Brown en Harris ontwikkeld scoringsysteem gescoord op een aantal dimensies. Centraal in de scoringsprocedure stond de mate waarin een life-event als onplezierig ('longterm threat') en als plezierig ('longterm pleasantness') kan worden aangemerkt.

In *hoofdstuk vier* worden analyses gepresenteerd met betrekking tot de hierboven genoemde maten. Hieruit komt ondermeer naar voren dat de GHQ het toestandsbeeld goed weergeeft terwijl de persoonlijkheidsmaten en de maat ten aanzien van de intieme relatie bijzonder stabiel in de tijd kunnen worden genoemd. In iets mindere mate geldt dit laatste ook voor de copinglijst. Voorts komen in dit hoofdstuk analyses aan de orde die beoogen de maten betreffende sociale steun terug te brengen tot enkele hoofddimensies en wordt een hogere-orde factoranalyse gepresenteerd over de mediërende factoren. Deze laatste analyse leverde vier redelijk te interpreteren factoren op.

In *hoofdstuk vijf* wordt een deel van de hoofdanalyses gepresenteerd. In dit hoofdstuk worden eerst drie statistische maten besproken waarmee het verband tussen life-events en psychisch disfunctioneren kunnen worden uitgedrukt; te weten 'relative risk', 'population attributable risk per cent' en verklaarde variantie. In de analyses die vervolgens worden gepresenteerd wordt eerst het verband onderzocht tussen het optreden van tenminste een zeer ernstig life-event en het ontstaan van psychisch disfunctioneren (gemeten met de GHQ). Hiertoe zijn personen die op tijdstip 1 disfunctioneerden buiten beschouwing gelaten. Daarna is gekeken in hoeverre het optreden van tenminste een zeer plezierig life-event een positieve invloed kan hebben op mensen die op tijdstip 1 juist disfunctioneerden, ofwel in hoeverre dragen ingrijpende positieve life-events bij aan het verdwijnen van de symptomen. Vastgesteld kan worden dat life-events een bescheiden bijdrage leveren in het ontstaan van

psychisch disfunctioneren bij personen die op tijdstip 1 geen deel een verhoogd niveau van psychisch disfunctioneren opmerkt dat op tijdstip 1 niet aanwezig was. Het is opgemerkt dat op tijdstip 1 niet alleen een hoog percentage personen hadden meegenomen, maar ook dat de zeer plezierige life-event op het meetmoment de meest functionerende personen opleverde. De oorzaken voor de verandering zijn geplaatst van de

In *hoofdstuk vier* worden besproken. In dit hoofdstuk ('longterm threat') wordt gebruikt (een 'longterm threat') variabelen in de analyses is steeds op tijdstip voorspeld. De afhankelijke variabele (gemeenschappelijk) term van de maten in de analyses ook gecontroleerd, de afhankelijke variabele 1 in de analyse. Het is vastgesteld dat de stress score een symptoom niveau varieert daarbij variabelen. Voor de persoonlijkheidsmaten bijdrage te leveren aan het vermogen van de maten in de subschalen van de maten en vaak niet significant. De hogere orde factoren in de gedachte hierbij een 'negatieve self-esteem'), zo kan disfunctioneren worden. De resultaten erop dat de vragenlijsten gepresenteerd worden in de

psychisch disfunctioneren. Dit heeft te maken met het feit dat van alle personen die een ingrijpend life-event hebben meegemaakt slechts een klein deel een verhoogd symptoom nivo vertoond. Wel dient overigens te worden opgemerkt dat - indien we de respondenten in beschouwing nemen die op tijdstip 1 niet disfunctioneerden maar op tijdstip 2 wel disfunctioneerden - een hoog percentage personen uit deze groep een ingrijpend life-event hadden meegemaakt (ongeveer 8 van de 10). Opvallend genoeg blijkt voorts dat de zeer plezierige events onder de personen die op het eerste meetmoment disfunctioneerden een *negatief* effect hadden op het psychisch functioneren op tijdstip 2. In de discussie wordt een aantal mogelijke oorzaken voor dit verband besproken en worden de resultaten in het licht geplaatst van andere bevindingen uit de literatuur.

In *hoofdstuk zes* wordt het tweede gedeelte van de hoofdanalyses besproken. In dit hoofdstuk wordt een geaggregeerde score van de ernst ('longterm threat') van alle life-events die iemand meegemaakt heeft gebruikt (een 'stress score') en worden de bovengenoemde mediërende variabelen in de analyses betrokken. Met behulp van multiple regressie analyses is steeds gekeken in hoeverre de symptomen (GHQ) op het tweede tijdstip voorspeld konden worden door respectievelijk de mediërende variabele (gemeten op tijdstip 1), de stress score en door een interactie term van de mediërende variabele maal de stress score. Voorts zijn alle analyses ook uitgevoerd waarbij voor het symptoom nivo werd gecontroleerd, door voor alle andere variabelen eerst de GHQ van tijdstip 1 in de analyse in te voeren. In essentie komen de resultaten er op neer dat de stress score een bijdrage blijft leveren aan de verklaring van het symptoom nivo op tijdstip 2, de hoogte van de verklaarde variantie varieert daarbij van 4% tot 9% afhankelijk van de in de analyse betrokken variabelen. Voorts blijken van de mediërende maten vooral de persoonlijkheidsmaten (met uitzondering van de Locus of Control schaal) een bijdrage te leveren aan het symptoom nivo op tijdstip twee. Het predictieve vermogen van de sociale steun maten, de intieme relatieschaal en de subschalen van de copinglijst is echter in de meeste gevallen veel geringer en vaak niet significant. Tenslotte zijn de in hoofdstuk vier geconstrueerde hogere orde factoren gebruikt in een aantal multiple regressie analyses. De gedachte hierbij was dat indien iemand op alle vragenlijsten uit een factor een 'negatieve score' heeft (bijvoorbeeld een hoog neuroticisme, een laag self-esteem), zo'n persoon een extra risico loopt om te gaan disfunctioneren in de aanwezigheid van stress. Kort gezegd komen de resultaten er op neer dat een dergelijke aanpak waarin een aantal vragenlijsten geclusterd wordt, geen extra informatie oplevert. In de discussie worden deze resultaten besproken. Geconcludeerd wordt dat er - in

grote lijnen - ondersteuning wordt gevonden voor een hoofdeffect-model. Dat wil zeggen dat mediërende variabelen vaak en life-events altijd een onafhankelijk effect hebben op de symptomen op tijdstip 2; geen van de analyses gaf echter een interactie effect te zien. Met andere woorden: de gedachte dat mensen met bijvoorbeeld weinig sociale steun of met een laag self-esteem kwetsbaarder zijn in vergelijking met mensen met een hoge sociale steun of een hoog self-esteem indien zich life-events voordoen vindt geen ondersteuning. Verder wordt ingegaan op ondermeer de rol van neuroticisme, coping en de problemen die kleven aan de sociale steun meting in combinatie met de hier gehanteerde life-event meting en life-event beoordelingsprocedure.

In *hoofdstuk zeven* worden de belangrijkste resultaten kort samengevat en wordt een aantal methodologische problemen met betrekking tot het onderzoek aan de orde gesteld. Tenslotte worden ontwikkelingen op dit terrein van onderzoek besproken. Ingegaan wordt ondermeer op een gewenste integratie van cognitieve modellen uit de psychologie met sociaal stress onderzoek, een goed op elkaar laten aansluiten van research vragen en het te hanteren onderzoeksdesign en wordt gepleit voor een aantal verbeteringen op het terrein van de assessment (met name ten aanzien van life-events, cognitieve stijlen en sociale steun).

EVALUATION

In this appendix figures. It has Chapter three positive and analyses". This POS) and a ne ABS).

NON-RESPONDERS

Respondent self-report scores of t-tests. Table non-responders education. The responders were self-esteem, positive response.

In addition, whether the (stepwise) regression strategy and sex were factors in multiple regression entry method regression equation significance of each added stepwise regression backward and the probability to remove are significantly added produced in the

Results of the variables was significant, only